

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (prvi senat)

z dne 25. novembra 2020 *

(besedilo, popravljeno s sklepom z dne 20. januarja 2021)

„Predhodno odločanje – Varstvo potrošnikov – Nepošteni pogoji v potrošniških pogodbah – Direktiva 93/13/EGS – Posledice ugotovitve nepoštenosti pogoja – Nadomestitev nepoštenega pogoja – Način izračuna spremenljive obrestne mere – Dopustnost – Odreditev strankama, naj se pogajata“

V zadevi C-269/19,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Curtea de Apel Cluj (pritožbeno sodišče v Cluju, Romunija) z odločbo z dne 27. februarja 2019, ki je na Sodišče prispela 29. marca 2019, v postopku

Banca B. SA

proti

A.A.A.,

SODIŠČE (prvi senat),

v sestavi J.-C. Bonichot, predsednik senata, L. Bay Larsen, sodnik, C. Toader, sodnica, M. Safjan in N. Jääskinen (poročevalec), sodnika,

generalni pravobranilec: G. Pitruzzella,

sodni tajnik: A. Calot Escobar,

na podlagi pisnega postopka in poziva strankama v postopku v glavni stvari in zainteresiranim subjektom iz člena 23 Statuta Sodišča Evropske unije, naj pisno odgovorijo na vprašanja, ki jih je postavilo Sodišče,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za Banca B. SA R. Trăilescu, I.-C. Șerban, D. Cristea in E. Tudose, avocați,
- za A.A.A. C. Neamț, avocată,
- (popravljeno s sklepom z dne 20. januarja 2021)

* Jezik postopka: romunščina.

- za romunsko vlado sprva C. R. Canțăr, E. Gane, O. C. Ichim in L. Lițu, nato E. Gane, O. C. Ichim in L. Lițu, agenti,
- za vlado Združenega kraljestva Z. Lavery in S. Brandon, agenta, skupaj z A. Howard, barrister,
- (popravljen s sklepom z dne 20. januarja 2021)
- za Evropsko komisijo C. Gheorghiu in N. Ruiz García, agenta,

na podlagi sklepa, sprejetega po opredelitvi generalnega pravobranilca, da bo v zadevi razsojeno brez sklepnih predlogov,

izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 6(1) Direktive Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nepoštenih pogojih v potrošniških pogodbah (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 2, str. 288, in popravek v UL 2019, L 214, str. 25).
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med Banca B. SA, banko, in A.A.A. v zvezi z domnevno nepoštenostjo in absolutno ničnostjo več pogojev v kreditni pogodbi, ki se nanaša na odobritev osebnega posojila in ki jo je A.A.A. sklenil s to banko.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 V štiriindvajseti uvodni izjavi Direktive 93/13 je navedeno, da morajo imeti sodišča ali upravni organi držav članic na voljo ustrezna in učinkovita sredstva za preprečevanje nadaljnje uporabe nepoštenih pogojev v potrošniških pogodbah.
- 4 Člen 3(1) te direktive določa:

„Pogodbeni pogoji, o katerem se stranki nista dogovorili posamično, velja za nepoštenega, če v nasprotju z zahtevo dobre vere v škodo potrošnika povzroči znatno neravnotežje v pogodbenih pravicah in obveznostih strank.“
- 5 Člen 6(1) navedene direktive določa:

„Države članice določijo, da nepošteni pogoji, uporabljeni v pogodbi, ki jo s potrošnikom sklene prodajalec ali ponudnik, kakor je določeno z nacionalnim pravom, niso zavezujoči za potrošnika in da pogodba še naprej zavezuje obe stranki na podlagi teh pogojev, če je nadaljnji obstoj mogoč brez nepoštenih pogojev.“
- 6 Člen 7(1) iste direktive določa:

„Države članice zagotovijo, da v interesu potrošnikov in konkurentov obstajajo ustrezna in učinkovita sredstva za preprečevanje nadaljnje uporabe nepoštenih pogojev v pogodbah, ki jih s potrošniki sklenejo prodajalci ali ponudniki.“

Romunsko pravo

- 7 Z Legea nr. 193/2000 privind clauzele abuzive din contractele încheiate între profesioniști și consumatori (zakon št. 193/2000 o nepoštenih pogojih v pogodbah, sklenjenih med prodajalci ali ponudniki in potrošniki, v nadaljevanju: zakon št. 193/2000) je bila v romunsko pravo prenesena Direktiva 93/13.
- 8 V skladu z določbami člena 6 zakona št. 193/2000 nepošteni pogoji, ki so vključeni v pogodbo in so bili kot taki ugotovljeni bodisi osebno bodisi prek zakonsko pooblaščenih organov, nimajo učinkov za potrošnika, pogodba pa s soglasjem potrošnika nadalje velja le, če je to po odpravi teh pogojev še mogoče.
- 9 Člen 7 navedenega zakona določa, da če pogodba po odpravi pogojev, ki se štejejo za nepoštene, ne more več učinkovati, ima potrošnik pravico, da zahteva razdrtje pogodbe, in lahko, glede na okoliščine primera, zahteva odškodnino.
- 10 Člen 9c Ordonanța Guvernului nr. 21/1992 privind protecția Consumatorilor (uredba vlade št. 21/1992 o varstvu potrošnikov), vstavljen s členom II, točka 9, Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 174/2008 (izredna uredba vlade št. 174/2008), določa, da morajo ponudniki finančnih storitev v pogodbah, sklenjenih s potrošniki, spoštovati ta pravila, ki so tako navedena v točki (g):

„za kreditne pogodbe s spremenljivo obrestno mero se uporabljajo naslednja pravila:

1. variiranje obrestne mere mora biti neodvisno od volje ponudnika finančnih storitev in se mora navezovati na nihanja preverljivih referenčnih indeksov, ki so določeni v pogodbi, ali na zakonodajne spremembe, ki predpisujejo tako variiranje;
2. obrestna mera lahko variira glede na referenčno obrestno mero ponudnika finančnih storitev, če je ta enotna za vse finančne produkte, namenjene fizičnim osebam, ki jih ponuja zadevni gospodarski subjekt, in ne presega določene ravni, ki je pogodbeno dogovorjena.“

Spor o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

- 11 A.A.A. je 5. junija 2007 z Banca B. sklenil kreditno pogodbo, ki se nanaša na odobritev osebnega posojila. Ta pogodba je bila zavarovana s hipoteko prvega vrstnega reda za znesek 182.222 EUR, od katerega je znesek 179.000 EUR ustrezal osebnemu posojilu, imenovanemu „Maxicredit“, s fiksno obrestno mero za čas enega leta, znesek 3222 EUR pa je ustrezal proviziji za odobritev tega posojila za obdobje 300 mesecev.
- 12 Iz predložitvene odločbe je razvidno, da so se za to pogodbo uporabljali ti pogodbeni pogoji:
- v členu 5 zadevne kreditne pogodbe je bila določena letna obrestna mera 7,4 % za prvo leto posojila in tekoča obrestna mera, ki ustreza spremenljivi referenčni obrestni meri, objavljeni v prostorih banke, povečani za 1,5 odstotne točke;
 - v skladu s členom 2.6 splošnih pogojev za odobritev posojila, ki so priloga k tej pogodbi, se tekoča obrestna mera med trajanjem posojila lahko spremeni glede na gibanje „enotnega servisiranja dolga stranke“ do te banke;
 - v skladu s členom 2.10(a) teh splošnih pogojev lahko banka med trajanjem posojila obrestno mero spremeni glede na strošek kreditnih virov brez soglasja kreditojemalca, pri čemer se nova obrestna mera uporablja od datuma njene spremembe za preostanek posojila. Sprememba spremenljive obrestne mere privede do ponovnega izračuna dolgovanih obresti;

- v skladu s členom 2.10(b) navedenih splošnih pogojev se lahko za posojila s spremenljivo obrestno mero, določeno na podlagi referenčnega indeksa LIBOR ali Euribor, obrestna mera spreminja glede na gibanje tega indeksa;
 - v skladu s členom 2.11 istih splošnih pogojev se nova obrestna mera, ki se prilagodi vsake pol leta, objavi v prostorih banke z datumom uporabe spremembe, obrestna mera, ki iz tega izhaja, pa se uporablja za preostanek posojila, ki obstaja na datum spremembe;
 - v primeru kreditnih linij se kreditojemalec seznani s spremembo letne obrestne mere in s posodobljenim časovnim načrtom vračila s priporočenim dopisom s povratnico ali z izpiskom računa, ki je kreditojemalcu brezplačno izročen na bančnih okencih;
 - če posojilojemalec po tem, ko ta banka spremeni obrestno mero, ne vrne preostanka posojila in pripadajočih obresti v roku 10 dni od datuma seznaitve, se šteje, da je na novo obrestno mero pristal.
- 13 A.A.A. je 9. junija 2017 pri Tribunalul Specializat Cluj (specializirano sodišče v Cluju, Romunija) vložil tožbo proti Banca B., s katero je predlagal, naj to ugotovi nepoštenost in torej absolutno ničnost pogojev zadevne kreditne pogodbe, ki se nanašajo na spremenljivo obrestno mero, in posledično razveljavi časovni načrt, določen na podlagi teh pogojev. Prav tako je predlagal, naj to sodišče toženi stranki naloži, naj navedene pogoje spremeni in vrne zneske, ki so bili preplačani zaradi ugotovitve nepoštenosti teh pogojev. A.A.A. je pred tem sodiščem zlasti navajal, da so zadevni pogoji omogočali, da Banca B. arbitrarno spremeni vrednosti te obrestne mere, s čimer je bilo tako poseženo v njegove legitimne interese kot potrošnika.
- 14 To sodišče je s sodbó z dne 23. januarja 2018 tožbi A.A.A. deloma ugodilo. Med drugim je ugotovilo delno absolutno ničnost pogoja iz člena 5 zadevne kreditne pogodbe v delu, v katerem se nanaša na mehanizem določitve spremenljive obrestne mere, v skladu s katerim tekoča obrestna mera ustreza spremenljivi referenčni obrestni meri, objavljeni v prostorih banke, ter člena 2.6, člena 2.10(a) in člena 2.11, ki so navedeni v točki 12 te sodbé. Absolutna ničnost pogoja iz člena 2.10(b) navedene pogodbe je bila ugotovljena, ker je imela banka le možnost, in ne obveznost, da spremenljivo obrestno mero prilagodi glede na referenčni indeks iz pogodbe, in sicer LIBOR ali Euribor.
- 15 Poleg tega je naložilo, naj Banca B. natančneje določi vsebino pogoja v zvezi z obrestmi iz zadevne kreditne pogodbe, tako da, v skladu z navedbami tega sodišča, opredeli sestavne elemente in znesek teh obresti. Prvič, marža iz člena 5 pogodbe bi morala biti določena v višini 1,5 odstotne točke, povečani za indeks Euribor za 6 mesecev. Drugič, način spremembe obrestne mere bi moral biti odvisen izključno od referenčnih indeksov Euribor za 6 mesecev, povečanih za fiksno maržo banke, in bi se lahko spremenil le s pisnim soglasjem strank, tako da je bila sprememba obrestne mere odvisna od variacij indeksa Euribor za 6 mesecev.
- 16 Po mnenju Tribunalul Specializat Cluj (specializirano sodišče v Cluju) bi izključitev pogoja, ki banki podeljuje izključno pravico do nadzora nad mehanizmom prilagoditve spremenljive obrestne mere, ne da bi bile pojasnjene posledice te izključitve, v praksi vodila do spremembe pogodbe, ker bi bila obrestna mera določena na ravni, ki se je uporabljala v prvem letu posojila. Tak položaj bi bil posebej ugoden za prodajalca ali ponudnika in bi onemogočil vsakršno pogajanje pogodbenih strank glede tega vprašanja. Poleg tega je to sodišče poudarilo, da bi določitev fiksne obrestne mere pomenila spremembo pogodbe, ki bi bila v nasprotju s sporazumom strank, ki sta se dogovorili za spremenljivo obrestno mero, in določbami člena 969 civilnega zakonika, ki določa spoštovanje pogodbenih obveznosti (*pacta sunt servanda*).

- 17 Poleg tega je Tribunalul Specializat Cluj (specializirano sodišče v Cluju), ker ob sklenitvi zadevne kreditne pogodbe ni bilo nacionalne določbe, ki bi urejala določitev obrestne mere v kreditnih pogodbah, zavarovanih s hipoteko, po analogiji uporabilo zakonske določbe iz točke 10 te sodbe, ki se nanašajo na način določitve obrestne mere in ki se za obravnavano zadevo *ratione temporis* niso uporabljale.
- 18 Banca B. je 15. oktobra 2018 zoper to sodbo vložila pritožbo pri predložitvenem sodišču, Curtea de Apel Cluj (pritožbeno sodišče v Cluju, Romunija).
- 19 Banca B. pred tem sodiščem v bistvu trdi, da je prvostopenjsko sodišče spremenilo način izračuna zadevne obrestne mere za celotno obdobje posojila, pri čemer ni upoštevalo volje strank ob sklenitvi zadevne kreditne pogodbe. S tako odločitvijo naj bi prekoračilo sodno pristojnost in kršilo nedavno sodno prakso Sodišča. Banca B. tudi trdi, da je prvostopenjsko sodišče svojo odločitev napačno oprlo na določbe, ki ob sklenitvi te pogodbe niso veljale.
- 20 Predložitveno sodišče navaja, da so romunska sodišča različno razlagala in uporabljala člen 6 zakona št. 193/2000, s katerim je v romunsko pravo prenesen člen 6 Direktive 93/13, med drugim v zvezi z določitvijo posledic ugotovitve nepoštenosti pogojev, ki opredeljujejo mehanizem določitve spremenljive obrestne mere s sklicevanjem na nepregledna merila.
- 21 Ker kreditna pogodba, ki jo potrošnik sklene s prodajalcem ali ponudnikom, pravno ne more obstajati, če zadnjenavedeni izgubi pravico do obresti, del sodišč meni, da morata pogodbeni stranki v dobri veri, dejansko in učinkovito v okviru pogajanj določiti pogoj glede načina določitve obrestne mere, tako da lahko pogodba, ki sta jo sklenili, še naprej obstaja. Druga sodišča so po izteku obdobja, med katerim je bila določena fiksna obrestna, odredila uporabo obrestne mere, ki jo sestavlja fiksna marža, ki za je obdobje od drugega leta posojila določena v kreditni pogodbi, povečana za objektivni, pregleden in preverljiv indeks, kot je Euribor. Obstajala naj bi tudi usmeritev v sodni praksi, v skladu s katero obresti od drugega leta sestavlja izključno fiksna marža, določena v pogodbi, ki se ohrani. Nazadnje, nekatera sodišča menijo, da je treba še naprej uporabljati pogoj glede načina izračuna obrestne mere, ki se uporablja za prvo leto.
- 22 Po mnenju predložitvenega sodišča je določitev posledic, ki jih je treba izpeljati iz ugotovitve nepoštenosti pogoja, ki opredeljuje mehanizem določitve spremenljive obrestne mere, bistvena za rešitev spora, o katerem odloča. Prvič, ta določitev je nujna za določitev obrestne mere, ki se za naprej uporablja v okviru pravnega razmerja med pogodbenima strankama. Drugič, ta določitev je potrebna, da bi se to sodišče lahko izreklo o predlogu A.A.A., naj se Banca B. naloži vračilo preveč plačanega zneska iz naslova obresti. Natančneje, ugotoviti bi bilo treba, ali preplačilo ustreza razliki med obrestmi, ki jih je dejansko plačal ta potrošnik, in obrestmi, izračunanimi na podlagi fiksne marže 1,5 odstotne točke, povečane za indeks Euribor za 6 mesecev, po prvem letu posojila, ali razliki med obrestmi, ki jih je ta potrošnik dejansko plačal, in obrestmi, izračunanimi na podlagi fiksne odstotka, določenega za prvo leto posojila, ali razliki med dejansko plačanimi obrestmi in obrestno mero, ki jo sodišče določi glede na dejanske elemente kreditne pogodbe.
- 23 V teh okoliščinah je Curtea de Apel Cluj (pritožbeno sodišče v Cluju) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:
- „1. Ali je treba člen 6(1) Direktive [93/13] razlagati tako, da omogoča nacionalnemu sodišču, da potem, ko ugotovi nepoštenost pogoja, ki določa mehanizem za določitev spremenljive obrestne mere po formuli ‚fiksna marža, povečana za referenčno obrestno mero, ki jo banka določi na podlagi nepreglednih meril‘ v kreditni pogodbi s fiksno obrestno mero za prvo leto in spremenljivo obrestno mero v skladu z navedeno formulo za naslednja leta, prilagodi pogodbo in določi metodo za izračun spremenljive obrestne mere na podlagi preglednih referenčnih indeksov (LIBOR/Euribor) in fiksne marže banke glede na dejanske elemente, ki jih vsebuje kreditna pogodba, da se zagotovi boljše varstvo potrošnikov?

2. V primeru nikalnega odgovora na to vprašanje, ali je treba člen 6(1) Direktive [93/13] razlagati tako, da lahko nacionalno sodišče, ko ugotovi nepoštenost pogoja, kakršen je zgoraj navedeni, sodno določi fiksno referenčno obrestno mero s sklicevanjem na fiksno maržo, določeno za drugo leto izvajanja pogodbe, ali na fiksno obrestno mero, določeno za prvo leto?
3. V primeru nikalnega odgovora na to vprašanje, ali je treba člen 6(1) Direktive [93/13] in načelo učinkovitosti razlagati tako, da nasprotujeta temu, da bi nacionalno sodišče, ko ugotovi nepoštenost pogoja, kakršen je zgoraj navedeni, napotilo stranki na pogajanja za določitev nove obrestne mere, ne da bi določilo okvir teh pogajanj?
4. V primeru nikalnega odgovora na to vprašanje, katere rešitve, skladne s členom 6(1) Direktive [93/13], bi omogočile zagotovitev varstva potrošnikov?“

Vprašanja za predhodno odločanje

- 24 Najprej je treba opozoriti, da mora Sodišče v skladu z ustaljeno sodno prakso v okviru postopka sodelovanja med nacionalnimi sodišči in Sodiščem iz člena 267 PDEU nacionalnemu sodišču podati koristen odgovor, ki mu omogoča rešitev spora, o katerem odloča. S tega vidika lahko Sodišče po potrebi preoblikuje vprašanja, ki so mu bila predložena (sodbi z dne 7. avgusta 2018, Smith, C-122/17, EU:C:2018:631, točka 34, in z dne 3. marca 2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, točka 27).
- 25 V zvezi s tem je treba pojasniti, da v tej zadevi Sodišču ni postavljeno vprašanje o merilih presoje glede nepoštenosti pogojev, ki urejajo mehanizem določitve načina izračuna spremenljive obrestne mere iz zadevne kreditne pogodbe. Nasprotno, vprašanja, postavljena v tej zadevi, se nanašajo le na posledice ugotovitve nepoštenosti takih pogodbenih pogojev.
- 26 Da bi se predložitvenemu sodišču dal koristen odgovor, je torej treba šteti, da to sodišče s temi vprašanji, ki jih je treba obravnavati skupaj, v bistvu sprašuje, ali je treba člen 6(1) Direktive 93/13 razlagati tako, da po ugotovitvi nepoštenosti pogojev, s katerimi je določen mehanizem določitve spremenljive obrestne mere v kreditni pogodbi, kakršna je ta iz postopka v glavni stvari, in kadar ta pogodba po odpravi zadevnih nepoštenih pogojev ne more več obstajati in kadar ne obstaja nobena dispozitivna določba nacionalnega prava, s katero bi se lahko ti pogoji nadomestili, ta določba nasprotuje temu, da bi nacionalno sodišče določilo nov način izračuna obrestne mere ali bi stranki pozvalo, naj se pogajata, da bi določila nov način izračuna te obrestne mere, ne da bi določilo okvir teh pogajanj.
- 27 Za odgovor na to vprašanje je treba najprej opozoriti na temelje varstva potrošnikov na področju nepoštenih pogodbenih pogojev, ki izhaja iz Direktive 93/13, kakor jo razlaga Sodišče.
- 28 Sistem varstva, udejanjen z Direktivo 93/13, temelji na zamisli, da je potrošnik v razmerju do prodajalca ali ponudnika v podrejenem položaju glede pogajalske moči in ravni obveščenosti, zaradi česar privoli v pogoje, ki jih je predhodno sestavil prodajalec ali ponudnik, ne da bi lahko vplival na njihovo vsebino. Glede na tak podrejeni položaj ta direktiva državam članicam nalaga, naj določijo mehanizem, s katerim zagotovijo, da se lahko vsak pogodbeni pogoj, ki ni posamično dogovorjen, preizkusi z namenom, da se lahko ugotovi njegova morebitna nepoštenost (sodba z dne 3. oktobra 2019, Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, točka 37 in navedena sodna praksa).
- 29 Na tej podlagi mora nacionalno sodišče v skladu s členom 6(1) Direktive 93/13 izključiti uporabo nepoštenih pogojev, zato da ti ne bi imeli zavezujočih učinkov za potrošnika, razen če ta temu nasprotuje (glej v tem smislu sodbo z dne 3. marca 2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, točka 58 in navedena sodna praksa). Vendar mora pogodba še naprej obstajati,

načeloma brez kakršne koli druge spremembe, kot je ta, ki izhaja iz odprave nepoštenih pogojev, če je v skladu s pravili nacionalnega prava taka kontinuiteta pogodbe pravno mogoča (glej med drugim sodbo z dne 5. junija 2019, GT, C-38/17, EU:C:2019:461, točka 42 in navedena sodna praksa).

- 30 Zato nacionalno sodišče, kadar ugotovi ničnost nepoštenega pogoja v pogodbi, sklenjeni med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom, ne sme dopolniti pogodbe, tako da spremeni vsebino tega pogoja (glej v tem smislu sodbo z dne 3. marca 2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, točka 59 in navedena sodna praksa).
- 31 Sodišče je namreč menilo, da če bi nacionalno sodišče smelo spremeniti vsebino nepoštenih pogojev v taki pogodbi, bi taka možnost lahko ogrozila uresničitev dolgoročnega cilja iz člena 7 Direktive 93/13. Ta možnost bi prispevala k temu, da bi se za prodajalce ali ponudnike odpravil odvračilni učinek, ki je v tem, da se taki nepošteni pogoji za potrošnika preprosto ne uporabljajo, ker bi ti prodajalci ali ponudniki te pogoje še naprej skušali uporabljati, saj bi vedeli, da lahko nacionalno sodišče, tudi če ugotovi njihovo neveljavnost, pogodbo vseeno dopolni v potrebnem obsegu tako, da se zaščiti interes teh prodajalcev ali ponudnikov (sodbe z dne 14. junija 2012, Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, točka 69; z dne 30. aprila 2014, Kásler in Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, točka 79; z dne 26. marca 2019, Abanca Corporación Bancaria in Bankia, C-70/17 in C-179/17, EU:C:2019:250, točka 54, in z dne 3. marca 2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, točka 60).
- 32 Nasprotno je Sodišče v položaju, v katerem pogodba, sklenjena med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom, po odpravi nepoštenega pogoja ne more več obstajati, razsodilo, da člen 6(1) Direktive 93/13 ne nasprotuje temu, da nacionalno sodišče – v položajih, v katerih ga ugotovitev ničnosti nepoštenega pogoja zavezuje k temu, da ugotovi ničnost celotne pogodbe in tako potrošnika izpostavi posebej škodljivim posledicam, tako da bi bil ta zaradi tega kaznovan –ob uporabi načel pogodbenega prava odpravi nepošteni pogoj in ga nadomesti z dispozitivno določbo nacionalnega prava (glej zlasti sodbe z dne 30. aprila 2014, Kásler in Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, točki 80 in 83; z dne 26. marca 2019, Abanca Corporación Bancaria in Bankia, C-70/17 in C-179/17, EU:C:2019:250, točka 56; z dne 3. oktobra 2019, Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, točka 48, in z dne 3. marca 2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, točka 61).
- 33 Taka nadomestitev je glede na cilj Direktive 93/13 povsem utemeljena. Je namreč skladna s ciljem člena 6(1) Direktive 93/13, saj je namen te določbe, da se formalno ravnotežje med pravicami in obveznostmi sopogodbениkov, določeno s pogodbo, nadomesti z dejanskim ravnotežjem tako, da se med sopogodbениki vzpostavi enakost, ne pa, da se razveljavijo vse pogodbe, ki vsebujejo nepoštene pogoje (glej zlasti sodbe z dne 30. aprila 2014, Kásler in Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, točki 81 in 82 ter navedena sodna praksa; z dne 26. marca 2019, Abanca Corporación Bancaria in Bankia, C-70/17 in C-179/17, EU:C:2019:250, točka 57, in z dne 3. marca 2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, točka 62).
- 34 Če v okoliščinah, kakršne so opisane v točki 32 te sodbe, nacionalno sodišče nepoštenega pogoja ne bi smelo nadomestiti z dispozitivno določbo nacionalnega prava in bi moralo ugotoviti ničnost celotne pogodbe, bi to za potrošnika lahko pomenilo posebej škodljive posledice, tako da bi bil lahko ogrožen odvračilni učinek ugotovitve ničnosti pogodbe. Pri kreditni pogodbi bi bila namreč posledica take ugotovitve ničnosti načeloma takojšnja izterljivost preostanka dolgovane zneska posojila, višina katerega bi lahko presegla finančno zmožnost potrošnika, tako da bi bil kaznovan on, in ne posojilodajalec, ki zato ne bi bil odvrnjen od vključitve takih pogojev v pogodbe, ki jih ponuja (glej zlasti sodbe z dne 30. aprila 2014, Kásler in Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, točki 83 in 84; z dne 26. marca 2019, Abanca Corporación Bancaria in Bankia, C-70/17 in C-179/17, EU:C:2019:250, točka 58, in z dne 3. marca 2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, točka 63).

- 35 Poleg tega je Sodišče prav tako razsodilo, da člen 6(1) Direktive 93/13 nasprotuje temu, da se praznine v pogodbi, ki so posledica odprave nepoštenih pogojev iz te pogodbe, odpravijo le na podlagi splošnih nacionalnih določb – ki niso bile predmet posebne presoje zakonodajalca za vzpostavitev ravnovesja med vsemi pravicami in obveznostmi sopogodbениkov in za katere zato domneva, da niso nepoštenе, ne velja – ki določajo, da se učinki, izraženi v pravnem aktu, dopolnijo zlasti z učinki, ki izhajajo iz načela pravičnosti ali poslovnih običajev, ki niso niti dispozitivne določbe niti določbe, ki se uporabljajo, če se pogodbene stranke tako dogovorijo (sodba z dne 3. oktobra 2019, Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, točki 61 in 62).
- 36 V obravnavanem primeru predložitveno sodišče sprašuje Sodišče o pristojnostih, ki jih člen 6(1) Direktive 93/13 podeljuje nacionalnemu sodišču v primeru, v katerem pogodba brez nepoštenih pogojev ne bi mogla več obstajati, nacionalno sodišče pa teh pogojev ne sme nadomestiti z dispozitivno določbo nacionalnega prava.
- 37 Čeprav besedilo člena 6(1) Direktive 93/13 ne vsebuje nobene navedbe v zvezi s tem, je treba poudariti, da je namen Direktive 93/13 zagotoviti visoko raven varstva potrošnikov. Zakonodajalec Unije je zlasti v členu 7 Direktive v povezavi s štiriindvajseto uvodno izjavo te direktive izrecno navedel, da morajo imeti organi, zlasti sodni organi, na voljo ustrezna in učinkovita sredstva za preprečevanje nadaljnje uporabe nepoštenih pogojev v potrošniških pogodbah.
- 38 S tega vidika, kot izhaja iz sodne prakse, navedene v točkah od 31 do 34 te sodbe, morajo posledice, ki jih je treba izpeljati iz ugotovitve nepoštenosti pogoja v pogodbi, sklenjeni med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom, omogočiti uresničitev dveh ciljev. Prvič, sodišče mora zagotoviti, da se lahko vzpostavi enakost med pogodbениma strankama, ki bi jo uporaba nepoštenega pogoja za potrošnika ogrozila. Drugič, prepričati se je treba, da bo prodajalec ali ponudnik odvrnjen od tega, da bi v pogodbi, ki jih ponuja potrošnikom, vstavil take pogoje.
- 39 Namen Direktive 93/13 pa ni predlaganje enotnih rešitev glede posledic, ki jih je treba izpeljati iz ugotovitve nepoštenosti pogodbenega pogoja. Ker nepošteni pogoji v skladu s členom 6(1) Direktive 93/13 za potrošnike niso zavezujoči, je tako ta cilja, odvisno od primera in nacionalnega pravnega okvira, mogoče uresničiti s preprosto neuporabo zadevnega nepoštenega pogoja za potrošnika ali – če pogodba brez tega pogoja ne bi mogla več obstajati – z nadomestitvijo tega pogoja z dispozitivnimi določbami nacionalnega prava.
- 40 Te posledice ugotovitve nepoštenosti pogodbenega pogoja pa niso izčrpne.
- 41 Torej, kadar nacionalno sodišče meni, da zadevna kreditna pogodba v skladu s pogodbenim pravom po odpravi zadevnih nepoštenih pogojev ne more pravno obstajati, in kadar ne obstaja nobena dispozitivna določba nacionalnega prava ali določba, ki se uporablja, če se pogodbene stranke tako dogovorijo, ki bi lahko nadomestila navedene pogoje, je treba šteti, da ker potrošnik ni izrazil želje, da nepoštenе pogoje ohrani v veljavi, in ker bi bil ta potrošnik zaradi ugotovitve ničnosti pogodbe izpostavljen posebej škodljivim posledicam, visoka raven varstva potrošnikov, ki jo je treba zagotoviti v skladu z Direktivo 93/13, zahteva, da nacionalno sodišče zaradi vzpostavitve dejanskega ravnovesja med vzajemnimi pravicami in obveznostmi sopogodbениkov ob upoštevanju celotnega svojega nacionalnega prava sprejme vse ukrepe, ki so potrebni za varstvo potrošnika pred posebej škodljivimi posledicami, ki bi jih lahko povzročila ugotovitev ničnosti zadevne kreditne pogodbe, zlasti ker bi prišlo do takojšnje izterljivosti terjatve prodajalca ali ponudnika do tega potrošnika.
- 42 V zvezi s tem je treba pojasniti, da v okoliščinah, kakršne so te v postopku v glavni stvari, nič ne nasprotuje, med drugim, temu, da nacionalno sodišče stranki pozove, naj se pogajata, da bi določili način izračuna obrestne mere, pod pogojem, da določi okvir teh pogajanj in da je njihov namen, da se med pravicami in obveznostmi sopogodbениkov vzpostavi dejansko ravnovesje, zlasti ob upoštevanju cilja varstva potrošnikov, na katerem temelji Direktiva 93/13.

- 43 Kot je namreč Sodišče že opozorilo, mora to sodišče, kolikor je mogoče, uporabiti svoje nacionalno pravo tako, da se izpeljejo vse posledice, ki v skladu z nacionalnim pravom izhajajo iz ugotovitve nepoštenosti zadevnega pogoja, da bi se dosegel rezultat, določen v členu 6(1) te direktive, in sicer, da nepošten pogoj za potrošnika ni zavezujoč (glej v tem smislu sodbo z dne 30. maja 2013, Jörös, C-397/11, EU:C:2013:340, točki 52 in 53). Enako velja, kadar je treba po ugotovitvi nepoštenosti pogoja določiti posledice, ki jih je treba izpeljati iz te ugotovitve, zato da bi se v skladu s ciljem te direktive zagotovila visoka raven varstva potrošnikov.
- 44 Vendar je treba pojasniti, da pristojnosti sodišča ne smejo presegati tistega, kar je nujno potrebno za vzpostavitev pogodbenega ravnovesja med pogodbenima strankama in s tem za varstvo potrošnika pred posebej škodljivimi posledicami, ki bi jih lahko povzročila ugotovitev ničnosti zadevne kreditne pogodbe. Če bi bilo namreč sodišču dovoljeno, da prosto spremeni ali omili vsebino nepoštenih pogojev, bi taka pristojnost lahko ogrozila uresničitev vseh ciljev, navedenih v točki 38 te sodbe.
- 45 Glede na zgornje preudarke je treba na postavljena vprašanja odgovoriti, da je treba člen 6(1) Direktive 93/13 razlagati tako, da mora nacionalno sodišče po ugotovitvi nepoštenosti pogojev, s katerimi je določen mehanizem določitve spremenljive obrestne mere v kreditni pogodbi, kakršna je ta iz postopka v glavni stvari, in kadar ta pogodba po odpravi zadevnih nepoštenih pogojev ne more več obstajati, kadar bi imela ugotovitev ničnosti navedene pogodbe posebej škodljive posledice za potrošnika in kadar ne obstaja nobena dispozitivna določba nacionalnega prava, ob upoštevanju svojega celotnega nacionalnega prava sprejeti vse ukrepe, ki so potrebni za varstvo potrošnika pred posebej škodljivimi posledicami, ki bi jih lahko povzročila ničnost navedene pogodbe. V okoliščinah, kakršne so te v postopku v glavni stvari, nič ne nasprotuje, med drugim, temu, da nacionalno sodišče stranki pozove, naj se pogajata, da bi določili način izračuna obrestne mere, pod pogojem, da določi okvir teh pogajanj in da je njihov namen, da se med pravicami in obveznostmi sopogodbениkov vzpostavi dejansko ravnovesje, zlasti ob upoštevanju cilja varstva potrošnikov, na katerem temelji Direktiva 93/13.

Stroški

- 46 Ker je ta postopek za stranki v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (prvi senat) razsodilo:

Člen 6(1) Direktive Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nepoštenih pogojih v potrošniških pogodbah je treba razlagati tako, da mora nacionalno sodišče po ugotovitvi nepoštenosti pogojev, s katerimi je določen mehanizem določitve spremenljive obrestne mere v kreditni pogodbi, kakršna je ta iz postopka v glavni stvari, in kadar ta pogodba po odpravi zadevnih nepoštenih pogojev ne more več obstajati, kadar bi imela ugotovitev ničnosti navedene pogodbe posebej škodljive posledice za potrošnika in kadar ne obstaja nobena dispozitivna določba nacionalnega prava, ob upoštevanju svojega celotnega nacionalnega prava sprejeti vse ukrepe, ki so potrebni za varstvo potrošnika pred posebej škodljivimi posledicami, ki bi jih lahko povzročila ničnost navedene pogodbe. V okoliščinah, kakršne so te v postopku v glavni stvari, nič ne nasprotuje, med drugim, temu, da nacionalno sodišče stranki pozove, naj se pogajata, da bi določili način izračuna obrestne mere, pod pogojem, da določi okvir teh pogajanj in da je njihov namen, da se med pravicami in obveznostmi sopogodbениkov vzpostavi dejansko ravnovesje, zlasti ob upoštevanju cilja varstva potrošnikov, na katerem temelji Direktiva 93/13.

Podpisi